

**НАЈВЕЋИ У ЦАРСТВУ НЕБЕСКОМ. О САБЛАЗНИ. ПРИЧА О
ИЗГУБЉЕНОЈ ОВЦИ. ЦРКВЕНИ НАЧИН ИСПРАЉАЊА БЛИЖЊЕГ.
МОЋ АПОСТОЛСКЕ ВЛАСТИ; О ЗАЈЕДНИЧКОЈ МОЛИТВИ И
ПРАШТАЊУ, ПРИЧА О НЕМИЛОСРДНОМ СЛУГИ**

1. У онај час приступише ученици Исусу говорећи: Ко је, дакле, највећи у Царству небескоме? Када су апостоли видели да је Христос указао част Петру (тима што му је заповедио да пода статир за Њега и за себе), подлегли су људској слабости, те подстакнути завишћу, притворно прилазе Господу и питају ко је највећи (у Царству небеском).

2-4. И дозво Исус дијете, и постави га међу њих, и рече: Заиста вам кажем, ако се не обратите и не будете као дјеца, нећете ући у Царство небеско. Који се, дакле, понизи као дијете ово, онај је највећи у Царству небеском. Видећи Своје ученике савладане страшћу славољубља, Господ их умирује, указујући им на пут смиреноумља преко једног безазленог детета.¹ Морамо да будемо као деца по смирењу духа, а не детињастии умом, дакле, незлобиви, а не неразумни. Каже им: «Ако се не обратите», да би им показао да су с пута смиреноумља отишли у славољубље. «Зато је потребно да се опет вратите смиреноумљу од кога сте се удаљили.»

5-6. И који прими једно такво дијете у име моје, мене прима. А који саблазни једнога од ових малих који вјерују у мене, боље би му било да се објеси камен воденички о врат његов, и да потоне у дубину морску. «Не треба», каже, «само ви да будете смирени, већ ако Мене ради будете поштовали оне који су смирени, примићете своју плату, јер Мене примате када примате 'децу', то јест оне који су смирени.»² Насупрот томе, каже: «А који саблазни једнога од ових малих», дакле увреди оне који се чине малим и смиравају се иако су велики, «боље би му било да се обеси камен воденички о врат његов.» Ову телесну казну помиње како би показао да људе који вређају и саблажњавају смирене Христа ради, очекује велика казна. И ти, добро знај, да ће бити кажњен не само човек који саблазни онога ко је заиста «мали», дакле слаб, већ и онај који не учини све како би понео терет његове слабости, јер се «велики» не саблажњава тако лако као «мали».

7. Тешко свијету од саблазни; јер потребно је да дођу саблазни, али

¹ Од старина се преноси предање да је ово дете био Игњатије Богоносац, који је касније као епископ Сирије мученички пострадао у Риму.

² Угледајући се на Богочовека Христа, по Зигабену, људи еванђелске вере иду путем добровољног врлинског смиреноумља, путем богочовечанске смирености: они подвижничтвом стичу оно што деца имају по својој природној безазлености.

тешко човјеку оном кроз кога долази саблазан. Господ, као човекољубив, оплакује свет, јер ће га задесити искушења и саблазни. Али, ако неко каже: «Зашто плакати када је потребно помоћи и пружити руку», ми одговарамо да и плачем³ можемо помоћи другима. Често је, наиме, добро да плачем помогнемо онима којима не можемо помоћи утехом и саветом, не би ли се некако привели разуму и освестили. Али, ако је «потребно да дођу саблазни», како их можемо избећи? Оне морају да дођу, али ми нисмо дужни да пострадамо од њих, јер им се можемо супротставити.⁴ Под «саблазнима» разуми људе који нас спречавају у чињењу добра, а под «светом» оне који су приземни, који се вуку по земљи, и које на путу добра лако зауставља свака препрека.

8-9. Ако ли те рука твоја или нога саблажњава, одсијечи је и баци од себе; боље ти је ући у живот хрому или кљасту него ли да имаш двије руке или двије ноге, а да те баце у огањ вјечни. И ако те око твоје саблажњава, извади га и баци од себе; боље ти је с једним оком у живот ући него да имаш два ока, а да те баце у пакао огњени. Под «руком», «ногом» и «оком» разуми пријатеље који су као удови нашег тела. Дакле, ако се ови наши блиски пријатељи покажу као штетни за нашу душу, потребно је да их презремо као сатрулеле удове и одсечемо од себе, како не би штетили другима. Из овога је јасно да ако већ треба да дођу саблазни, дакле они од којих трпимо штету, не морамо и да пострадамо од њих. Али, ако учинимо оно што је Господ рекао и одсечемо од себе оне који нам причињавају штету, макар они били и наши пријатељи, нећемо ништа изгубити.

10-11. Гледајте да не презрете једнога од малих ових; јер вам кажем да анђели њихови на небесима стално гледају лице Оца мога небескога. Јер Син Човјечији дође да спасе изгубљено. Заповеда им да не презру оне који себе сматрају «малим», дакле смирене духом, јер су они велики пред Богом. Њих Бог, каже, толико воли да им је дао анђеле чуваре који не допуштају демонима да их повреде. Сваки верник и, штавише, сваки (крштени) човек има свога анђела чувара. Међутим, анђели «малих» и смирених у Христу толико су блиски Богу да увек стоје пред Њим и гледају Његово лице. Из овога се види да иако сви имамо анђеле, анђели грешника као да се стиде због њиховог малOVERЈА и немају смелости да гледају лице Божје и да се моле за њих, док анђели смирених са смелошћу гледају лице Божје. «Али, шта ја то говорим да такви имају анђеле», каже Господ, «када сам Ја дошао да бих спасао оно што је изгубљено и да оне које људи сматрају ништавним учиним својим најближим.»

³ Овде је реч о посебној врсти аскетског подвига, у коме подвижник свестан своје властите немоћи и човековог пада узноси молитву и вапај Господу.

⁴ Евтимије Зигабен каже: «Потребно је да долазе саблазни због постојања демона, али људи предани врлинама нису присиљени неопходношћу да праве саблазни, зато што је људима својствена слободна воља. Од нас не зависи да ли ће се саблазни јавити, али у потпуности зависи да ли ћемо их прихватити.»

12-14. Шта вам се чини? Кад има један човек сто оваца па залута једна од њих, не остави ли деведесет и девет у планини, и иде те тражи ону залуталу? И ако се догоди да је нађе, заиста вам кажем да се њој радује више него оним деведесет и девет што нису залутале. Тако није воља Оца вашег небескога да пропадне један од ових малих. Ко је тај човек који је имао стотину оваца? Христос, јер је читава словесна творевина, анђели и људи, стадо од стотину оваца чији је пастир Христос. Он није ни овца ни створење, већ Син Божји. Он је, дакле, оставио деведесет девет (оваца) на небу (то јест, анђеле) и, узевши облиције слуге, дошао да потражи једну овцу - (палу) људску природу, и (када је нађе) радује јој се више него ли постојаности анђела. Све у свему, ово показује колико се Бог труди око обраћења грешника и више се радује њиховом обраћењу, него ли онима који су чврсти и постојани у врлини.

15-17. Ако ли ти згријеши брат твој, иди и покарај га међу собом и њим самим; ако те послуша, добио си брата својега. Ако ли те не послуша, узми са собом још једнога или двојицу да на устима два или три свједока остане свака ријеч. Ако ли њих не послуша, кажи Цркви; а ако ли не послуша ни Цркву, нека ти буде као незнабожац и цариник. Оштро укоривши оне који саблажњавају своју браћу, сада исправља и оне који су саблажњени. Како ти, будући саблажњен, не би потпуно пао у заблуду мислећи да се речи «Тешко онима...» односе само на оне од којих долази саблазан, Господ говори: «Желим да ти који си саблажњен, то јест повређен, покараш оне који ти чине неправду и наносе штету, ако су они хришћани.»⁵ Пази шта каже (на другом месту): «Ако ли ти згреши брат твој...», то јест хришћанин. Међутим, ако ти сагреши неверник, онда му дај чак и оно што је твоје. Али, ако ти је брат, покарај га. Није рекао «понижи га», већ «покарај га».⁶ «Ако те послуша» значи ако дође к себи и призна своју погрешку. Господ жели да грешника прво насамом покарамо, како не би постао још бестиднији (у греху) ако то учинимо пред другима. Али, ако се он не застиди ни када га покарамо и пред два или више сведока, тада изнеси његов грех пред црквене старешине. Пошто није послушао двојицу или тројицу, јер Закон каже да иза сваке речи стоје два или три сведока, нека га уразуми Црква. «Ако ли не послуша ни Цркву», нека буде искључен из Цркве како не би преносио своје зло на друге. Такву браћу Господ упоређује с цариницима, јер су цариници сматрани нечистим људима. За онога коме је учињена неправда довољна је утеха да се његов

⁵ «Реч 'покарај'», по речима Златоуста, «значи овде: подсети га на грех, и испричај му све што си претрпео од њега. Урадиш ли то како треба, обавио си две ствари: извршио си своју дужност и приволео увредиоца на помирење.»

⁶ «И лекар», каже св. Златоуст, «видећи да болест не престаје, не оставља болесника и не гневи се на њега, већ још више улаже труда. То исто и Спаситељ заповеда да овде чинимо.» Свети Оци су сматрали човекомржњом и отпадничтвом од божанске љубави када неко из тобожње љубави оставља брата неисправљеног у греху. Међутим, право да изваде 'трун из ока брата својега' имају само они који су већ 'извадили брвно из свога ока', дакле, они који су победивши своје страсти у стању да с љубављу прекоре ближњег, а да му тим прекором не нанесу још већу штету. Зато се присетимо незаборавних речи св. Григорија Богослова: «Прво треба себе очистити, па затим очишћавати (друге); себе умудрити, па тако умудривати; сам постати светлост, па просвећивати; приближити се Богу, па (тек онда) друге приводити; осветити себе, па освећивати.»

увредилац назове «цариником» или «незнабошцем», то јест грешником и неверником. Да ли је то једина казна за оне који другима наносе неправду? Није, зато послушај шта даље каже:

18. Заиста вам кажем: Што год свежете на земљи биће свезано на небу, и што год раздријешите на земљи биће раздријешено на небу. «Ако ти», каже, «коме је учињена неправда, сматраш онога који ти наноси зло за цариника и незнабошца, он ће такав бити и на небу. Ако га 'разрешеш', то јест, ако му опростиш, биће му опрштено и на небу.» Дакле, није само разрешено оно што свештеници разрешују, већ ће и све оно што ми, којима је нанесена неправда, свежемо или разрешимо (на земљи) бити свезано или разрешено (на небу).

19-20. Опет вам заиста кажем: Ако се два од вас сложе на земљи у било којој ствари за коју се узмоле, даће им Отац мој који је на небесима. Јер гдје су два или три сабрана у име моје, ондје сам и ја међу њима. Овим речима нас Господ заједно сабира у љубави. Пошто нам је (претходно) забранио да саблажњавамо једни друге и заповедио да не вређамо ближње, али и да не примамо увреде к срцу, сада говори о међусобној слози. Сложним се називају не они који се сложе у злу, већ у добру. Погледај шта каже: «Ако се два од вас сложе...», дакле, вас који сте верни и врлински људи, јер су се сложили Ана и Кајафа, али у ономе што је достојно осуде. Ето зашто се често молимо, а не добијамо - јер нисмо међусобно сложни. Господ не каже: «Ја ћу бити међу њима», јер Он неће бити тамо у неко будуће време или тобоже касни, већ каже: «Онде сам и Ја међу вама», што значи да је тамо у исти час присутан. Разуми такође да када се сложе тело и дух, и тело не жели оно што је противно духу, тада је Господ међу њима. Ово се исто тако односи и на три душевне силе: умну, страсну и вољну. И Стари и Нови Завет се слажу и међу њима се налази Христос, будући да га оба сложено проповедају.

21-22. Тада му приступи Петар и рече: Господе, колико пута ако ми згријешу брат мој да му опростим? До седам ли пута? Рече му Исус: Не велим ти до седам пута, него до седамдесет пута седам. Петар, дакле, пита: «Колико пута да опростим брату своме ако ми згреши, а потом се покаје, те дође и затражи ми опроштај.»⁷ Још каже: «Ако ми згреши», јер ако сагреши Богу, ја као обичан човек не могу му опростити, већ једино свештеник који има ту власт дати му од Бога. Али, ако сагреши мени, онда ћу му ја и опростити и биће му опрштено иако нисам свештеник, већ обичан човек. Господ каже: «До седамдесет пута седам», не желећи да ограничи број опроштаја, јер би било бесмислено да човек седи и броји случајеве док их не буде четири стотине деведесет (колико износи седамдесет пута седам). Дакле, овде жели да каже «безброј пута», као да говори:

⁷ Петар Га ово пита зато што су Јевреји имали у свом предању прописе колико се пута могла опростити увреда. Тако у Талмуду налазимо следеће правило: «Човеку који сагреши против тебе, први пут опрости, други пут опрости, трећи пут опрости, али четврти пут не опрости.»

«Колико год пута да ти згреши брат и покаје се, опрости му.» Такође нас учи кроз следећу причу како треба да будемо милостиви.

23. Зато је Царство небеско слично човјеку цару, који захтје да се прорачуна са слугама својим. Циљ ове приче јесте да нас научи да опраштамо својој браћи с којима заједно служимо (Богу) и која су сагрешила према нама, посебно ако они дођу и падну пред нама тражећи опроштај. Да би се, међутим, ова прича детаљно протумачила, потребно је имати ум Христов. Ипак, покушаћемо. «Царство» је Логос Божји, али то није нечије мало земаљско царство, већ небеско. Логос је сличан «човеку цару» јер се оваплотио нас ради, појавивши се у обличју човека, па се прорачунава са својим слугама као добри судија. Он не кажњава без суда, јер би то било сурово.

24-25. И кад се поче рачунати, доведоше му једнога дужника од десет хиљада таланата. И будући да он немаше чиме вратити, заповиједи господар његов да продаду њега и жену његову и дјецу и све што имаше, и да се наплати. Ми смо они који су дужни десет хиљада таланата,⁸ јер сваки дан примамо добротинства Божја, а ничим добрим Му не узвраћамо. Онај који је дужан десет хиљада таланата јесте такође и човек коме је Бог поверио власт над народом и многим људима (од којих је сваки човек један таланат, по речи: «Велико је дело човек»), а који дату му власт потом не користи паметно. Продаја дужника заједно са његовом женом и децом означава отуђење од Бога, јер онај који је продат постаје слуга другог господара. Зар «жена» није и тело које је удружено с душом, а «деца» зла дела која су починила душа и тело? Господар заповеда да се тело преда Сатани на мучење, то јест, да се преда болести или демонском мучењу, док се «деца», то јест, учињена зла дела, предају на истјазарење, слично као што Господ осуши руку која је украла или је учини непокретном деловањем демона. Видиш ли како су «жена», дакле тело, и «деца» која су зла дела, предани мучењу како би се дух спасао, тако да такав човек више не може да краде.

26-27. Но слуга тај паде и клањаше му се говорећи: Господару, причекај ме, и све ћу ти вратити. А господар се сажали на онога слугу, и пусти га и дуг му опрости. Видиш ли силу покајања и Божјег човекољубља. Слуга је, дакле, у покајању пао ничице пред господарем и престао са злоделима, јер онај који је упоран у злу није достојан опроштаја. Бог је у Свом човекољубљу слуги потпуно опростио дуг, иако он уопште није тражио потпуни опроштај, већ само продужење рока. Знај, дакле, да нам Бог даје и више него што тражимо, јер је толико Његово човекољубље да чак и оно што нам изгледа сурово, мислим на заповест да се слуга прода, Бог није изговорио у немилосрђу, већ у намери да заплаши слугу и подстакне га да Му се обрати у молитвеном вапају.

⁸ Талант је код Јевреја била мера за тежину. Талант сребра вредио је 45 килограма сребра, а талант злата 91 килограм злата. Дакле, реч је о изузетно великој и неисплативој вредности дуга.

28-30. А кад изиђе слуга тај, нађе једнога од својих другара који му бијаше дужан сто динара, и ухвати га, и стаде давити говорећи: Дај ми што си дужан! Паде другар његов пред ноге његове и мољаше га говорећи: Причекај ме и све ћу ти вратити. А он не хтједе, него га одведе и баци у тамницу док не врати дуг. Онај коме је малопре опроштен дуг, излази на слободу и већ дави свога другара. Човек који је тако немилостив и неосетљив не пребива у Богу, већ је одступио од Бога и отуђио се од Њега. Толика је била нечовечност слугина да, иако му је опроштен тако велики дуг (од десет хиљада таланата), он није био спреман да своме другару опрости и најмањи дуг (од сто динара), па чак ни да му продужи рок и поред тога што је његов другар говорио оно исто што и он, подсећајући га тако на речи које су и њега самога спасиле: «Причекај ме и све ћу ти вратити.»

31. Видјевши пак другари његови тај догађај, ожалостише се веома, и отишавши објаснише господару својему све што се догодило. «Другари његови» су анђели који се овде јављају као мрзители зла и љубитељи добра. Они ово не говоре Господу зато што то Он није знао, већ како би ти научио да се анђели брину о нама и да негодују због наше нечовечности.

32-34. Тада га позва господар његов, и рече му: Зли слуго, сав дуг онај опроштио сам ти, јер си ме молио. Није ли требало да се и ти смилујеш на свога другара, као и ја на те што се смиловах? И разгњеви се господар његов, и предаде га мучитељима док не врати све што му је дуговао. Господар у своме човекољубљу суди слугу како би показао да опроштај бива повучен не због њега самог већ због окрутности и неблагодарности његове. Којим га мучитељима предаје? Вероватно казним силама (таме) на вечно мучење. «Док не врати све што му је дуговао», значи да ће се мучити све до тада док не исплати сав свој дуг. Али, пошто он никада неће моћи да врати оно што је дужан, то јест, дужну и заслужну казну, вечно ће бити мучен (у паклу).

35. Тако ће и Отац мој небески учинити вама, ако не опростите сваки брату својему од срца својих сагрјешења њихова. Није рекао «Отац ваш», него «Отац мој», јер су такви људи недостојни да имају Бога за Оца. Жели да од срца опростимо ближњима, а не само речима. Помисли само, колико је злопамћење зло кад је оно одвратило и Божји дар. Иако се Бог не каје због својих дарова, они ипак могу бити довучени.

св. Теофилакт Охридски,
Тумачењесветог Јеванђеља по Матеју
www.pravoslovo.net